

Kje je Cronenberg v Nevarni metodi?

Petra Gajžler

Cronenberg, ki se je v 70. letih uveljavil predvsem kot avtor t. i. telesnih grozljivk, je v svojem opusu, tudi ko je začel snemati v Holivudu in se je žanrsko nekoliko umaknil iz okvirov grozljivke, sprva zvesto uporabljal groteskne elemente *body horrorja*, ki so bili znak njegovega avtorstva v filmu. S transformacijo žanra iz grozljivke v triler in dramo so ti elementi postajali vse redkejši ali pa so se transformirali v sprejemljivejše in *mainstreamovske* forme. Filmi so s tem postali avtorsko neprepoznavi, čeprav je tema transformacije teles in represije nezavednih gonov ter seksualnosti ostala. V teh okvirih lahko govorimo tudi o njegovem zadnjem filmu *Nevarna metoda* (*A Dangerous Method*, 2011), ob katerem se poraja vprašanje, kje je v tem filmu pravzaprav David Cronenberg.

S filmom *Nevarna metoda* je Cronenberg uresničil svojo večletno željo posneti film o kulturnih ikonah psihoanalize Sigmundu Freudu in Carlu Jungu. V prvi vrsti je posnel zgodovinsko-romantično dramo, strukturirano okoli treh likov psihoanalitske

zgodovine, ki tvorijo dramatični trikotnik, kar nakazuje tudi že večkrat izrabljena simetrična postavitev treh likov na filmskem plakatu¹, na katerem prevladuje središčni ženski lik, kar je paradoksalno glede na to, da je glavni protagonist v filmu prav moški, natančneje Jung (Michael Fassbender). Intelektualni in ljubezenski *ménage-à-trois* dopolnjujeta še Jungova histerična pacientka in kasneje tudi psihoanalitičarka Sabina Spielrein (Keira Knightley), ki se z Jungom zaplete v intelektualno in romantično sadomazohistično razmerje, ter oče psihoanalize Freud (Viggo Mortensen), ki goji očetovsko ljubezen do Junga kot naslednika svoje psihoanalitske dediščine, s katerim pride v konflikt, saj Jung noče brezkompromisno sprejeti Freudove premise, da je izvor vseh nevroz izključno seksualne narave.

1 Podoben plakat je Cronenberg uporabil že za film *Smrtonosna dvojčka* (*Dead Ringers*, 1988). Ta motiv je tudi sicer precej priljubljen v holivudski filmski produkciji, katere del je postal tudi Cronenberg po filmu *Videodrom* (*Videodrome*, 1982).

Drama temelji na dinamičnih dialogih, katerih količinski delež se je od grozljivk pa do danes znatno povečal, kar pa še ne pomeni, da ima največ povedati *Nevarna metoda*. Ravno nasprotno. Psihoanalitski dialogi delno služijo neposredni razlagi Sabine histerije, skoznje pa so izpostavljena tudi ostala psihoanalitska dognanja, ki pa zaradi svoje poenostavljenosti, do katere je prišlo zaradi časovne omejenosti medija in nasičenosti filmske zgodbe s kar tremi teoretsko različnimi psihoanalitiki, izpadejo kot nekakšen psihoanalitski priročnik za telebane. Psihoanaliza je veliko bolj neokrnjeno utelešena v njegovih grozljivkah, kjer je z bežnim omenjanjem Freuda in s psihoanalitskimi izleti glavnih junakov (npr. v *Videodromu*) sugeriral branje filmskega teksta, medtem ko ga v *Nevarni metodi* neposredno bere in razlaga sam režiser na takšen način, da bi bila psihoanalitska tematika v filmu dostopna čim širši publiki.

Cronenberg se v drami dotika tudi teme patriarhalne represije predvsem ženske seksualnosti in potlačitve nezavednih gonov, kar je bila osrednja tematika tudi v njegovih *body horrorjih*, kjer ženska telesa kot simptom represije zavzamejo aktivno pošastno formo. Pošastne telesne simptome, ki so rezultat zatiranja ženske seksualnosti, kar se odraža tudi v viktorijanskem discipliniranju ženskega telesa s ozkimi ovrtniki in stezniki, opazimo tudi pri Sabini, ko z izrazitim premikanjem čeljusti naprej strašljivo spači svoj obraz in besede, ki silijo iz ust, čeprav so okolju, v katerem živi, prepovedane. S tem ko je režiser zapakiral isto temo v visoko proračunsko formo drame, je zmanjšal grotesknost, s tem pa tudi efekt šoka in subverzivno moč filma, ki mu jo je nudil žanr telesne grozljivke. Žanr grozljivke je namreč »do avtorja zelo prijazen, če je divji in želi zares pretiravati«² in ravno v teh okvirih estetske svobode lahko izstopi iz utrjenih konvencij filma glavnega toka in zavzame kritično pozicijo do družbe.

Res je, da Cronenberg v svojih filmih še zmeraj avtorsko konsistentno sledi istim temam, vendar je zaradi žanrske transformacije iz radikalne in subverzivne grozljivke v civilizirano in popularno filmsko formo postalo njegovo avtorstvo tako neznačilno in neprepoznavno, da bi lahko *Nevarno metodo* na prvi pogled pripisali tudi kakšnemu drugemu režiserju.

2 Rodley, Chris: *Cronenberg on Cronenberg*. Faber & Faber, 1992.